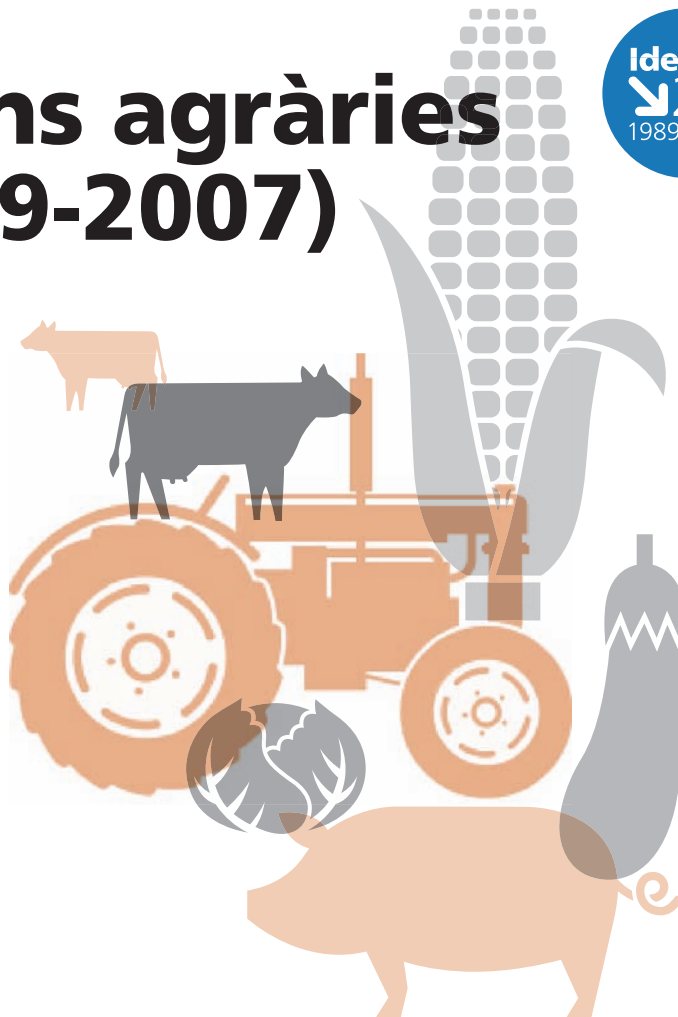

Els canvis en les explotacions agràries catalanes (1999-2007)

Les idees clau

- Creix la dimensió de les explotacions agràries
- Cereals, vinya i fruiters, els conreus que més augmenten
- Catalunya, primera comunitat autònoma en porcí i aviram
- Més mà d'obra assalariada en detriment de la familiar
- La ramaderia i l'horticultura, les activitats més rendibles
- Homes grans amb experiència pràctica, el perfil dels caps d'explotació
- Pren importància l'agricultura ecològica
- Les activitats no agràries contribueixen al desenvolupament rural

Les enquestes agràries

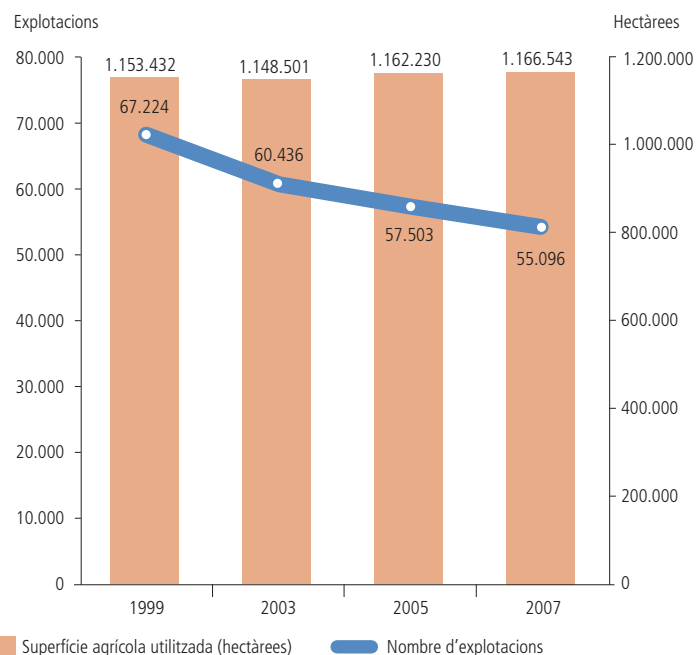
La política agrària i el règim d'ajudes a l'activitat agrària i ramadera per part de les administracions públiques estan lligats al coneixement precís de la situació real del sector i a la seva evolució. Aquesta informació bàsica només es pot aconseguir mitjançant consulta directa als titulars d'explotacions agràries.

A Catalunya, durant el treball de camp de l'Enquesta sobre l'estructura de les explotacions agràries 2007, es van entrevistar 3.468 explotacions agràries distribuïdes en quaranta comarques.

Les explotacions objecte d'estudi són les que tenen un mínim d'1 hectàrea de superfície agrícola utilitzada (SAU) o un mínim de 0,2 hectàrees d'uns determinats conreus intensius o un nombre mínim d'animals.

L'Enquesta sobre l'estructura de les explotacions agràries 2007 posa fi al cicle iniciat amb el Cens agrari 1999, seguit per les tres enquestes que l'actualitzaven per als anys 2003, 2005 i 2007.

Nombre d'explotacions agràries i superfície agrícola utilitzada (1999-2007)

Creix la dimensió de les explotacions agràries

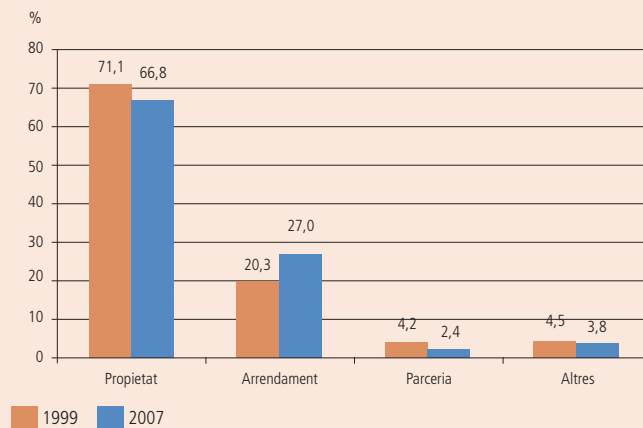
L'any 2007 Catalunya tenia 55.096 explotacions agràries, un 4,2% menys que el 2005 i un 18% menys que el 1999. En nombres absoluts, això significa una reducció de 2.407 i 12.128, respectivament.

Aquestes dades contrasten amb dos fets: l'estabilitat de la superfície total, ja que només ha disminuït un 0,2% respecte al 1999, i l'augment de la superfície agrícola utilitzada, en un 1,1%. És a dir, s'ha incrementat la dimensió mitjana de les explotacions, que han passat de les 17,2 hectàrees el 1999 a les 21,2 hectàrees el 2007. Augmenten les explotacions que tenen una dimensió de més de 50 hectàrees, mentre que disminueixen les que tenen una superfície inferior sobretot a 10 hectàrees.

Les raons d'aquesta evolució cal trobar-les en el procés de modernització del sector per avançar cap a explotacions més competitives. És el resultat de les polítiques impulsades des de la Unió Europea i la Generalitat de Catalunya, les quals s'han concretat en múltiples plans de reestructuració per aconseguir una millora de la dimensió i de la capacitat competitiva de les explotacions.

El règim de tinença d'aquesta superfície continua sent, majoritàriament, de propietat (66,8%), tot i que s'ha reduït en un 6,2% respecte al 1999. La superfície en arrendament representa el 27%. Aquests canvis semblen confirmar la tendència a la cessió en arrendament de les terres de propietat de titulars que abandonen l'activitat agrària.

Règim de tinença de la superfície total (1999-2007)

Cereals, vinya i fruiters, els conreus que més augmenten

En el conjunt de les terres llaurades, el secà representava l'any 2007 el 71,7% i el regadiu el 28,3% restant. Aquests percentatges són similars als del 1999, si bé en termes absoluts hi ha una lleugera reducció de les terres de regadiu.

La superfície de conreus herbacis representa un 64,9% de les terres llaurades, i des del 1999 només ha disminuït un 0,5%. El conreu herbaci predominant continua sent el de cereal per a gra, amb un 46,9% de les terres, on l'ordi és el més extens, ja que té una millor adaptació a la rusticitat de molts sòls de secà i existeix un mercat proper per a l'alimentació animal. Els conreus industrials, la patata i les hortalisses són els que tenen disminucions més accentuades respecte al Cens de 1999.

En el cas dels conreus llenyosos, la reducció mitjana des del 1999 ha estat del 7%, tot i que ha estat especialment pronunciada en el cas dels fruits secs (14,2%) i l'olivera (10,1%). Això no obstant, aquest darrer cultiu segueix sent el conreu llenyós més extens, perquè ocupa l'11,5% de les terres llaurades. En canvi, la vinya i els fruiters de fruita fresca (sobretot el préssec) augmenten les hectàrees en un

Superfície de les explotacions agràries (1999-2007)

Superfícies	hectàrees 1999	hectàrees 2007
Conreus herbacis	515.157	512.609
Conreus llenyosos	298.521	277.692
Pastures permanents	339.754	376.241
Altres terres	800.104	783.906
Superfície total	1.953.536	1.950.448

Superfícies de conreus herbacis i llenyosos (1999-2007)

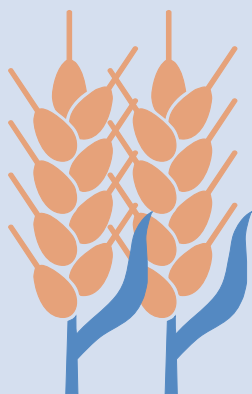
Superfícies	hectàrees 1999	hectàrees 2007
Cereals per a gra	350.664	370.451
Conreus farratgers	99.699	93.124
Conreus industrials	20.368	10.808
Hortalisses (inclou la patata)	11.562	8.424
Lleguminoses per a gra	2.203	2.288
Guarets	28.674	25.805
Altres conreus herbacis	1.987	1.709
Olivera	101.174	90.927
Fruiters de fruits secs	73.111	62.694
Vinya	59.386	64.565
Fruiters de fruita fresca	48.547	50.170
Cítrics	8.212	7.888
Altres conreus llenyosos	8.091	1.449

8,7% i 3,3%, respectivament. Es tracta de l'impuls a dues especialitzacions mediterrànies que caracteritzen l'agricultura catalana, conreus que per raons d'avantatge relativa proporcionen unes millors expectatives de renda; en el cas de la fruita, com a conreu de regadiu, i en el cas de la vinya per la seva vinculació creixent a línies de qualitat.

En conjunt, els cereals, els conreus farratgers, l'olivera, la vinya, els fruits secs i la fruita fresca acumulen el 92,6% de les terres llaurades.

Superfície de secà i regadiu, (1999-2007)

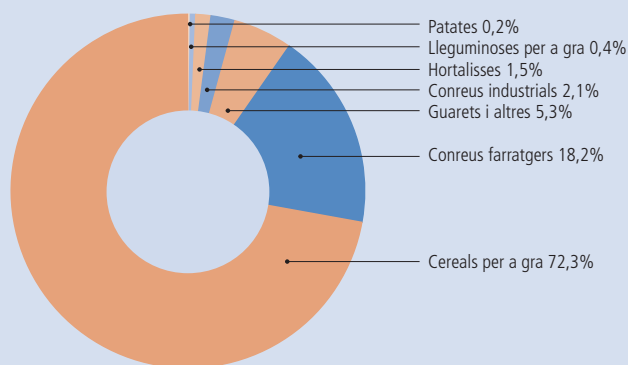

71,7% de Secà
1999: 586.024 hectàrees
2007: 566.321 hectàrees

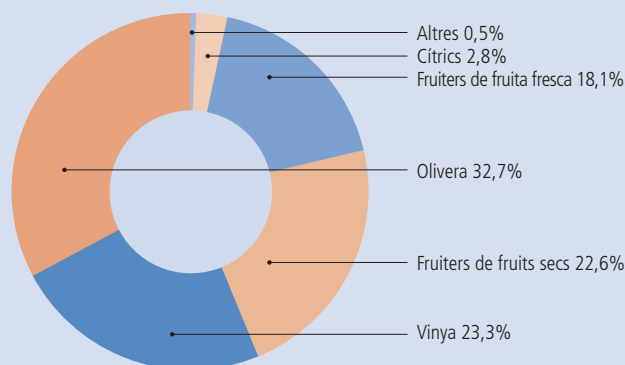

28,3% de Regadiu
1999: 227.654 hectàrees
2007: 223.980 hectàrees

Distribució dels conreus herbacis (2007)

Distribució dels conreus llenyosos (2007)

Catalunya, primera comunitat autònoma en porcí i aviram

L'any 2007 hi havia a Catalunya 14.830 explotacions ramaderes, un 19,7% menys que l'any 1999. Aquesta reducció es deu al procés creixent d'integració i empresarialització cap a explotacions més competitives.

El bestiar porcí, amb 6,4 milions de caps i l'aviram, amb 39,4, eren l'any 2007 els principals sectors, i en ambdós casos Catalunya era la comunitat líder en producció. El boví és el tercer sector, amb gairebé 477.000 caps. Es tracta d'una especialització cap a la ramaderia intensiva, atès que Catalunya presenta una orografia agrícolament adversa i una pluviometria limitada, que ha trobat en aquest tipus de ramaderia, poc exigent en aigua, un producte amb avantatges i un mercat proper en una regió densament poblada.

Un 69% dels caps d'aviram, un 54% dels de porcí i un 20% dels de boví es van criar en granges d'integració on els animals no eren propietat del ramader, sinó d'empreses privades o cooperatives.

Durant el període 1999-2007, les explotacions amb porcí van augmentar el nombre de caps de les seves granges, mentre que les d'aviram i boví el van anar disminuint.

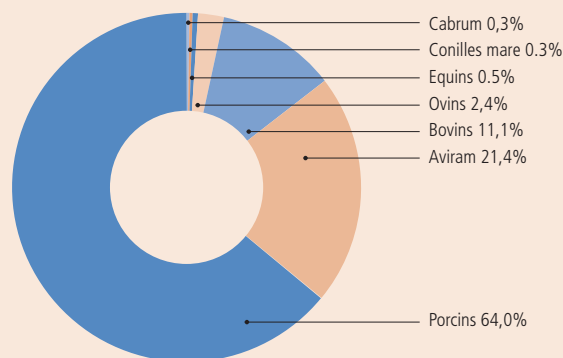
En termes d'unitats ramaderes (UR), el bestiar porcí representava un 64,1% del total ramader, l'aviram un 21,4%, el boví un 11,1%, l'oví un 2,4%, l'equí un 0,5%, i el cabrum i les conilles mare un 0,3% cadascun.

L'evolució del total d'UR entre els anys 1999 i 2007 va ser a la baixa (un 6,5%), com a conseqüència principalment de la disminució de l'aviram i els bovins. Part important d'aquesta davallada va ser contrarestada per l'augment dels porcí. En valors absoluts, les explotacions ramaderes es van situar l'any 2007 a les 176 UR per explotació, un 15% més que el 1999.

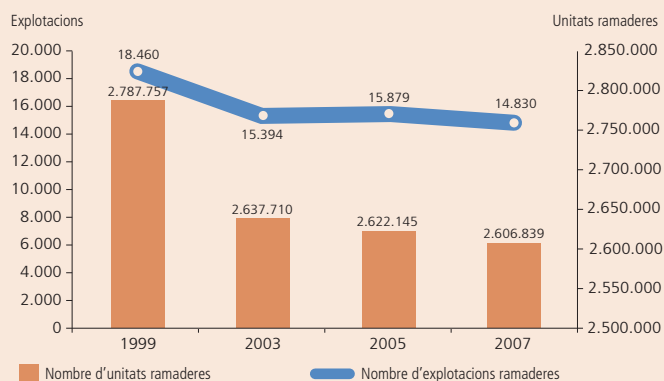
Nombre de caps de bestiar (1999-2007)

Sector ramader	Caps 1999	Caps 2007
Aviram	51.126.500	39.436.718
Porcí	6.019.399	6.422.889
Ovins	870.366	621.493
Bovins	690.852	476.975
Conilles mare	397.268	349.494
Cabrum	72.162	74.179
Ruscos	29.399	18.921
Equins	14.295	15.879

Distribució de les unitats ramaderes per sectors (2007)

Nombre d'explotacions ramaderes i de les unitats ramaderes (1999-2007)

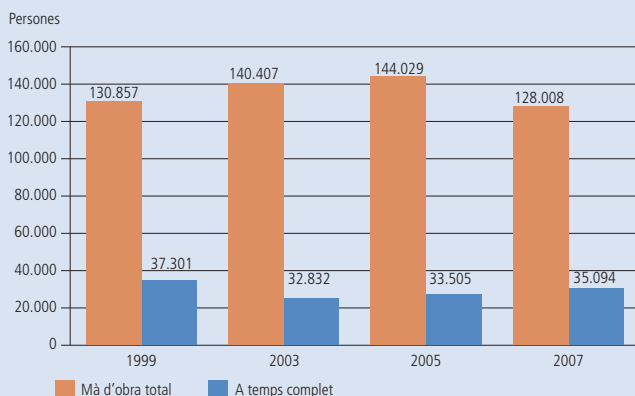
Més mà d'obra assalariada en detriment de la familiar

L'any 2007, 128.008 persones –entre mà d'obra familiar i assalariada fixa– van participar en les feines pròpies de les explotacions agràries, un 2,2% menys que l'any 1999. D'aquest nombre, només un 27,4% ho feien a temps complet (35.094 persones), un 5,9% menys que el 1999.

La mà d'obra familiar, amb 107.538 persones ocupades, va representar el 84% del total, tot i que s'havia anat reduint en els darrers anys, un 4,6% respecte al 1999. En canvi, es va incrementar la mà d'obra assalariada fixa en un 12,7%, fins a arribar a les 20.470 persones. Aquests moviments de la població ocupada responen al mateix fenomen d'integració i concentració en detriment de l'explotació familiar clàssica.

Pel que fa a l'edat d'aquestes persones, les que l'any 2007 tenien 65 anys o més eren les més nombroses (24,2%), seguides per les de 50 a 54 anys (11,9%). Per sexe, un 64,1% eren homes i un 35,9% dones. Cal aclarir, però, que les persones majors de 65 anys, tot i seguir manifestant la seva posició de professional agrícola, es trobaven en situació de jubilats. En aquest sentit, les dades d'afiliació a la Seguretat Social (que no inclou jubilats) presentaven una tendència contrària al que reflectia l'enquesta, tant pel que fa al nombre d'actius com a l'edat d'aquests.

Mà d'obra familiar i assalariada fixa a les explotacions agràries (1999-2007)

Unitats de treball any (UTA) de les explotacions agràries (1999-2007)

	UTA 1999	UTA 2007
M.O. familiar	49.548	41.755
M.O. assalariada fixa	15.258	17.521
M.O. assalariada eventual	8.168	8.475
M.O. no contractada directament per l'explotació	1.019	2.231

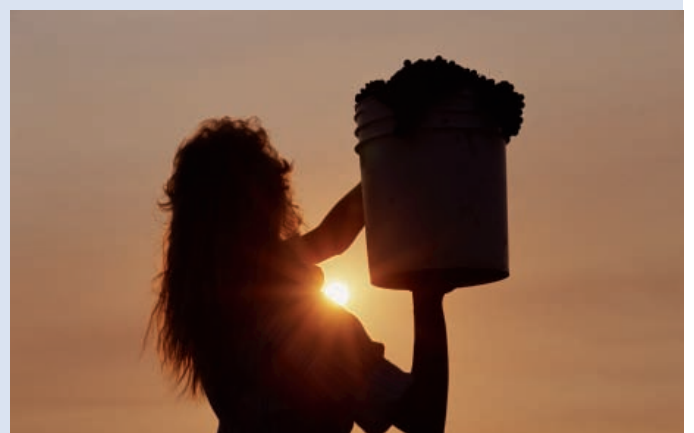
Globalment, del 1999 al 2007 la mà d'obra més jove va anar disminuint, mentre que la de major edat augmentava. També el nombre de dones es va incrementar un 23,7%.

En termes d'unitat de treball per any (UTA), les 128.008 persones que l'any 2007 treballaven al camp equivalien a 59.276 UTAs, mentre que el treball dels assalariats eventuais a 8.475 UTAs.

Al llarg d'aquest període, la disminució del treball familiar (15,7%) es va veure en part compensada per l'augment del treball de la mà d'obra assalariada (11%). En xifres absolutes, la disminució del treball va ser de 5.224 UTAs.

Considerant el nombre d'unitats de treball any per explotació, es va detectar que la meitat de les explotacions en tenien menys d'una, un 33,1% entre 1 i menys de 2, i el 16,4% restant, més de 2. A llarg del període 1999-2007 les úniques explotacions que van augmentar van ser les que tenien 3 i més UTAs; és a dir, les que tenien més força de treball.

En general, el treball mitjà per explotació va anar augmentant al llarg d'aquests anys, però, en canvi, el treball mitjà que cada persona hi dedicava va disminuir.

La ramaderia i l'horticultura, les activitats més rendibles

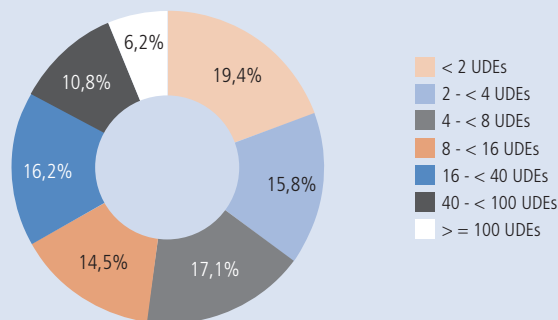
La dimensió econòmica o marge brut del conjunt de les explotacions catalanes va arribar l'any 2007 als 1,6 milions d'UDEs, xifra un 44,7% superior a la del 1999 (una UDE o unitat de dimensió europea equival a 1.200 €).

Les principals aportacions al marge brut les van fer les següents orientacions productives: porcíns (26,7%), aviram (13,8%), fruiters i cítrics (13,6%) i viticultura (6,6%).

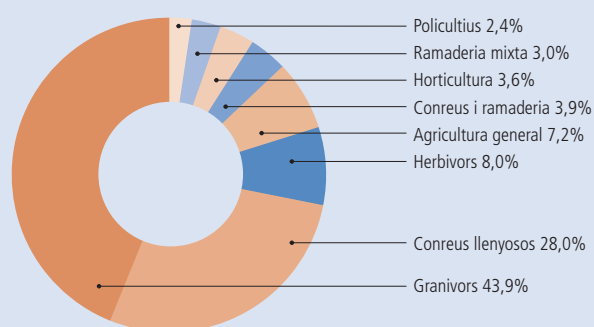
La dimensió econòmica mitjana per explotació va arribar el 2007 a les 29,1 UDEs (34.920 €), xifra que representava un augment del 76% respecte al 1999, que va ser de 16,5. Això es deu a la progressiva disminució del nombre d'explotacions petites i mitjanes, i a l'augment de les explotacions, per damunt de les 40 UDEs i, sobretot, de les 100. Aquestes representaven conjuntament el 17% de les explotacions, mentre que l'any 1999 eren el 9,9%.

Les explotacions amb orientació aviram tenien un marge brut per explotació més gran, seguides per les de porcí, bovins mixtos, flors i plantes ornamentals i bovins de llet.

Dimensió econòmica de les explotacions (2007)

Aportació de les diferents orientacions productives a la rendibilitat del sector primari (2007)

Homes grans amb experiència pràctica, el perfil dels caps d'explotació

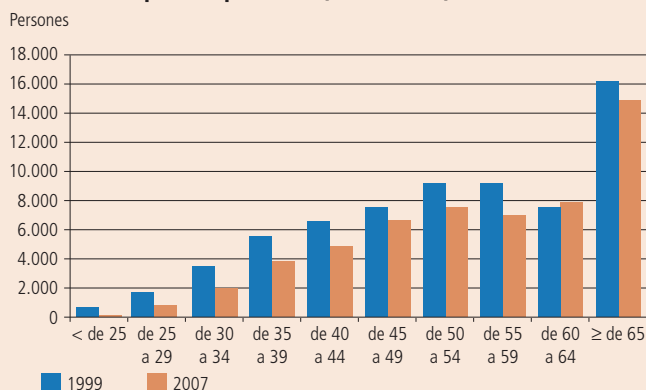
L'any 2007, els caps de les explotacions eren majoritàriament homes (87,6%), un percentatge semblant al de l'any 1999.

Per edat, un 26,8% tenien 65 anys o més, un 40,5% estaven entre els 64 i els 50 anys, un 27,6% entre els 49 i els 35 anys, i només un 5,1% tenien menys de 35 anys, percentatge que l'any 1999 era del 8,6%.

El nombre de caps que es dedicaven exclusivament a l'explotació era el 2007 de 33.998 persones (61,7%), una xifra menor a la del 1999, que era de 44.318 (65,9%). Per una altra banda estaven els caps d'explotació que tenien una altra activitat lucrativa, que podia ser principal (30,2%) o secundària (8,1%).

La formació agrària dels caps d'explotació era en un 85% dels casos exclusivament pràctica, un 8% havien fet algun curs d'especialització, un 5% havien estudiat formació professional agrària i un 2% tenien formació universitària agrària.

Edat dels caps d'explotació (1999-2007)

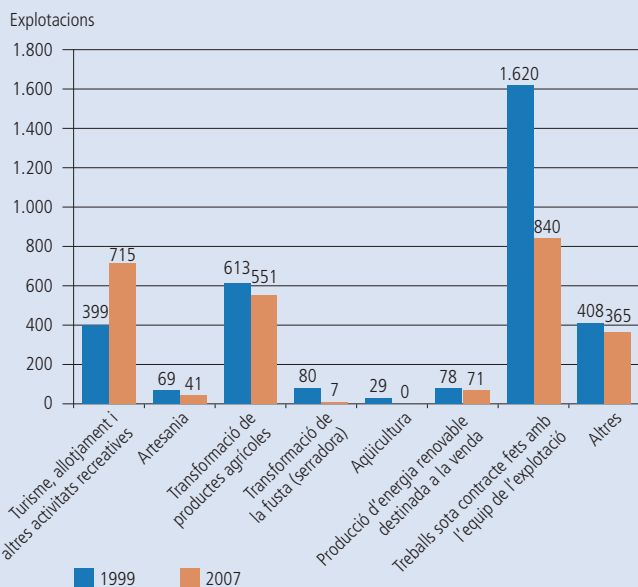

Les activitats no agràries contribueixen al desenvolupament rural

Les explotacions agràries fan, amb els recursos o els productes de l'explotació, altres activitats no agràries per augmentar els seus recursos econòmics. L'any 2007, 840 explotacions van fer treballs sota contracte amb l'equip de l'explotació, 715 activitats relacionades amb el turisme i 551 transformacions de productes agrícoles. L'activitat que més va augmentar en el període 1999-2007 va ser l'agroturisme.

Només un 10% dels habitants de Catalunya viu en zones rurals, les quals cobreixen el 62% de tot el territori català, fet que evidencia la importància dels programes de desenvolupament rural (PDR) en el marc de la política agrària comunitària (PAC), ja que constitueixen el seu segon pilar i complementen d'aquesta forma les polítiques centrades en preus i mercats.

Activitats lucratives complementàries (1999 -2007)

Pren importància l'agricultura ecològica

El nombre d'explotacions agràries que aplicaven mètodes d'agricultura ecològica l'any 2007, i estaven sotmeses a la corresponent normativa, era de 509 explotacions (137,9% més que el 2003). D'aquestes, 133 aplicaven mètodes de producció ecològica a la producció animal.

Pel que fa a la superfície, hi havia 19.554 hectàrees amb qualificació d'ecològiques, i 2.069 estaven en període de conversió cap a ecològiques, en global un 72,9% més que el 2003.

Els prats de pastura, lligats a la ramaderia, ocupaven la major extensió certificada ecològica de Catalunya. L'augment d'aquestes superfícies va ser conseqüència dels ajuts agroambientals concedits durant el període, i el seu manteniment depèn de la consolidació de la ramaderia ecològica en totes aquelles zones adaptades a l'aprofitament ramader extensiu.

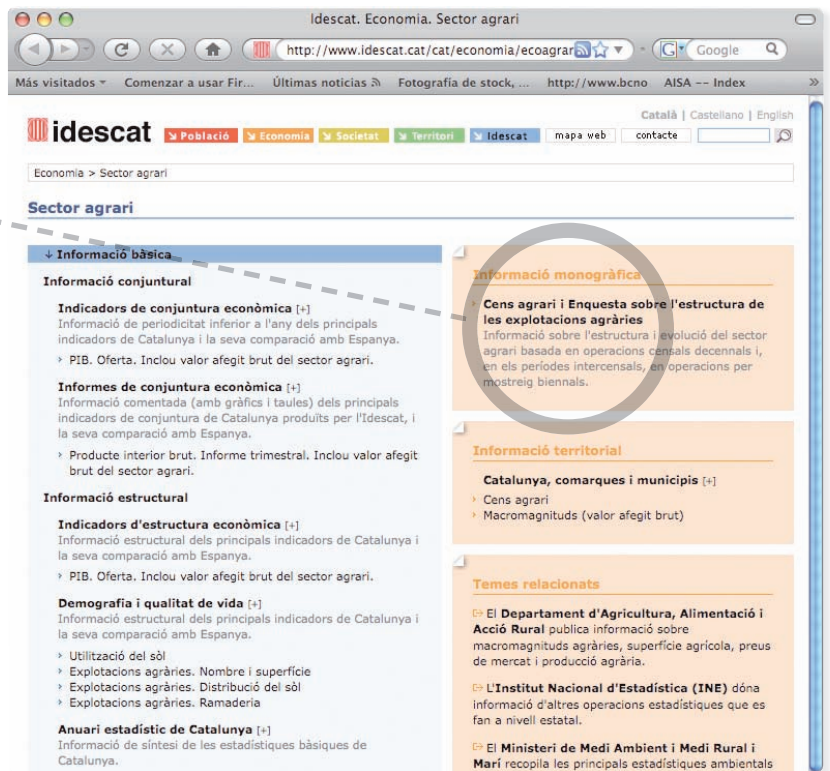

L'abast de l'Enquesta

L'Enquesta sobre l'estructura de les explotacions agràries és una operació estadística periòdica que realitzen tots els països membres de la UE per recollir, elaborar i publicar informació de l'estructura del sector agrari. L'Idescat, en virtut d'un conveni de col·laboració amb l'INE, i amb el suport del Departament d'Agricultura, Alimentació i Acció Rural ha estat qui ha dut a terme aquesta estadística.

Les dades obtingudes en l'Enquesta sobre l'estructura de les explotacions agràries 2007 (EEEA 2007) permeten actualitzar les del Cens agrari 1999 (CA 1999) per a l'àmbit de Catalunya. Per facilitar la comparació dels dos anys, les dades del CA 1999 s'han adaptat a les explotacions que estudia l'EEEA 2007.

Per a més informació:
<http://www.idescat.cat/cat/economia/ecoagrari.html>

Glossari

Explotació agrària: unitat de caràcter agrari (conjunt de terres i/o bestiar), sota una gestió única, situada en un emplaçament geogràfic determinat i que utilitza els mateixos mitjans de producció (maquinària i mà d'obra).

Superfície agrícola utilitzada (SAU): superfície de terres llaurades i terres per a pastures permanents. Les terres llaurades inclouen els conreus herbacis, els conreus llenyosos, els guarets i les hortes familiars.

Parceria: terra propietat d'una tercera persona, cedida temporalment al parcer a canvi del pagament d'un tant per cent del producte obtingut o el seu equivalent en efectiu.

Altres règims de tinença: terres que treballen els mitgers, terres explotades per cessió gratuïta, en fideïcomís, en litigi, en precari, en censos, en empius, en règim comunal donades en sorts o arrendament, etc.

Unitat ramadera (UR): unitat que s'obté multiplicant cada tipus de bestiar per un coeficient establert (vaca lletera=1, truja=0,5, gallina=0,014...), i que presenta les diferents espècies en una mateixa unitat d'equivalència.

Unitat de treball per any (UTA): unitat equivalent al treball que fa una persona a temps complet durant un any (228 jornades o més).

Marge brut total (MBT) d'una explotació: diferència entre el valor monetari de la producció bruta total i el valor de certs costos directes lligats a aquesta producció. Per fer-ne el càlcul es comptabilitzen, per a cada explotació, les seves característiques ramaderes i les superfícies de conreus que constitueixen la SAU. Com que els marges bruts estàndards que s'utilitzen són els mateixos per a tot Catalunya i es calculen fent la mitjana de tres anys anteriors, el valor obtingut de marge brut no és gaire precís. En canvi, resulta adient per assignar-li la seva orientació tecnicoeconòmica tenint en compte l'aportació de cada conreu i tipus de bestiar en el seu càlcul.

Unitat de dimensió europea (UDE): unitat de mesura comunitària utilitzada per expressar el rendiment econòmic d'una explotació. Una explotació té una dimensió econòmica d'una UDE si el seu MBT és de 1.200 euros.

Orientació tecnicoeconòmica (OTE): orientació productiva d'una explotació, d'acord amb les seves diferents activitats, la qual es determina a partir de la proporció relativa de l'MBT que hi aporta cada conreu i cada espècie de ramat.